

Nr 105

Av fru **Boman** och herr **Östlund**, i anledning av *Kungl. Maj:ts framställning om anslag till Åtgärder för ökad skogsproduktion i Norrland m. m.*

Bland norrländska skogsägare, särskilt i lappmarksområdena, råder mycket delade meningar om resultatet av de åtgärder som vidtagits med stöd av anslaget under nionde huvudtiteln till åtgärder för ökad skogsproduktion i Norrland m. m. Att inte den målsättning förverkligats som enligt den Norrländska skogsproduktionsutredningens förslag av år 1939 ansågs böra uppnås på 20 år och alltså nu vara förverkligad beror i första hand på att anslagstilldelningen inte motsvarat vad utredningen beräknat vara behövt. Utredningen hade uträknat anslagsbehovet till 5 miljoner kronor per år, vilket med den penningvärdeförsämring som inträtt efter andra världskrigets utbrott skulle betytt att detta årliga belopp nu varit mer än fördubblat. Under 1940-talet sjönk anslaget ner till en miljon kronor per år och har under 1950-talet rört sig mellan 1 200 000 och 1 700 000 kronor.

Det har emellertid inte enbart varit anslagets otillräcklighet som påverkat resultatet, utan även de tillgängliga medlens disponering har inverkat. Den planläggning som gjorts för bidragsmedlens användning har från sakkunnigt håll bedömts som onödigt omständlig och invecklad och därmed arbetskrävande, tidsödande och dyrbar. När denna planläggning igångsattes föresvävade det nog planläggarna, att den norrländska skogsvårdsutredningens storslagna program skulle förverkligas enligt planen. Åt konsekvenserna av statsmakternas nedprutning av anslagsbeloppet ägnades inte tillräcklig uppmärksamhet. Resultatet blev, att under verksamhetens första fem år åtgick större delen av anslagen till själva planläggningen, och dens överdimensionering har även i fortsättningen verkat betungande på förvaltningskostnaderna, som i medeltal uppgått till drygt 20 procent av de anvisade medlen med resultat att så mycket mindre kommit skogsägarna till del som bidrag.

När planläggningen började ansågs en mycket viktig åtgärd vara att skogen betesfredades, innan skogsförbättringsåtgärder vidtogs. Då skogsbyte var vanligt i de områden det gällde, ansågs det nödvändigt att först ordna kulturbeten innan skogsvårdsåtgärder vidtogs. Det ansågs därför lämpligt att skogsvårdsanslaget användes till anläggande av kulturbeten, och dessa medel kom inte direkt skogsproduktionsbefrämjande åtgärder till godo. Man bröt upp betesvallar på stora arealer och nu, när många jordbruk läggs ner, måste stora summor användas till att återföra dessa betesmarker till skogsbärande. Att en sådan utveckling inte kunde förutses för 20 år sedan är förstäeligt, men om planläggningen inte överdimensionerats, utan rättats efter resurserna, hade beteskultur och skogsvårdsåtgärder kunnat följas åt och de senare inte fått stå i efterhand. Betesanläggningsverksamheten slutade först år 1954.

I samband med arbetslöshetskrisen 1958 och 1959 gjordes vissa skogsvårdsarbeten i Norrland genom insats av beredskapsmedel. Fördelningen av dessa insatser följde av förklarliga skäl inte behovet av skogsvårdande åtgärder, utan bestämdes efter arbetsmarknadspolitiska grunder. I Norrbottens lappmark rörde sig 1959 års beredskapsarbeten för skogsvård om rena obetydligheter (5 182 kronor). I kustlandet var insatsen större. Skogsvårdsarbetena, som gjordes i Norrbottens lappmark, gjordes på en gemensamhetsskog och en allmänning. Även skogsvägbyggandet som utfördes som beredskapsarbete utfördes på allmänningar och bolagsskogar. Inte i något fall utfördes beredskapsarbeten på enskilda lappmarksbönders skogar. Detta berodde bland annat på att lappmarksböndernas ekonomi inte möjliggjorde för dem att betala skogsägarnas andel av beredskapsarbetskostnaden. Däremot skulle de haft möjlighet göra arbetsinsatser, men dessa var förbehållna åt andra. Detta förhållande påpekas av skogsstyrelsen i dess i nionde huvudtiteln refererade yttrande. Skogsstyrelsen säger att det medfört vissa svårigheter att utnyttja beredskapsmedlen inom skogsvårdsområden i lappmarkerna, därför att skogsägarna måste göra en kontant insats i stället för den arbetsinsats de ofta föredrar att göra själva eller med eget folk.

Man må inte förvånas över att skogsägarna under sådana förhållanden har svårt att förstå ändamålsenligheten i den statliga medelsanvändningen, när stora belopp står till förfogande för statliga beredskapsarbeten från vilka de är utestängda, medan däremot skogsproduktionsanslaget, som förutsätter en arbetsinsats från markägarna, som dessa har lätt att göra, håles nere.

För de skogsägande småbrukarna i Norrland är skogskulturens tillstånd på deras skogsmarker av avgörande ekonomisk betydelse för deras existens. Skogens avkastning är i många fall av den betydelse att den blir avgörande för om de kan fortsätta utövandet av sitt yrke som jord- och skogsbrukare. Det måste då väcka irritation, att många nu befinner sig i den situationen att de måste ge upp sitt yrke inte på grund av egna förvållanden utan på grund av bristfällig planläggning och fullföljande av de skogsproduktionsbefrämjande åtgärderna. De har kanske inte kommit med i något av de 336 skogsvårdsområdena i Västerbotten, Norrbotten, Jämtland och Väster-norrland, som blivit färdigställda, fastställda och kontrakterade. I så fall har de varit och förblir utestängda från varje hjälpåtgärd. Eller de har kanske kommit med i något av de planerade skogsvårdsområdena, för vilka planerna sedan inte förverkligats på grund av bristande tillgång på medel. I så fall är situationen ungefär likadan som för de förstnämnda. Det måste anses vara olyckligt att den nuvarande enskilde skogsägarens initiativförmåga och insatsvilja inte kan bryta någon av de spärrar, som en för många år sedan gjord planläggning skapar och utestänger från delaktighet i skogsproduktionsbidrag.

Att märka är också, att det skick skogarna i Norrbottens och Västerbot-tens lappmarker befinner sig i inte kan lastas de nuvarande ägarnas eller deras föregångares misskötsel eller underlåtenhetssynder. Ända från slutet av 1800-talet till år 1948 har dessa skogar stått under stränga skogsvårds-

lagar, som ej tillåtit avverkning utan föregående utsyning av skogstjänstemän. Från dessas sida har allt efter de skiftande moderiktningarna inom skogsskötseln ibland anbefallts rena dimensionshuggningar, där man tog de stora träden och lät de klena och undertryckta utan tillväxtförmåga stå kvar. Under andra tider t. ex. under tillämpningen av lappmarkslagen mellan 1934 och 1948 idkade man ett slags blädnings- eller plockningsbruk. På de flesta skogsmarker det här varit fråga om anser man på skogsvetenskapens nuvarande ståndpunkt att dessa avverkningsformer varit helt olämpliga ur föryngringssynpunkt. De har resulterat i utebliven återväxt, som måste ersättas med dyra föryngringsåtgärder. Resultatet har blivit att de skogsägande bönderna inte disponerar en naturlig återväxt på sina skogsarealer, som undan för undan höjer skogsvärdet och skapar förutsättningar för förbättrad framtida ekonomi. För många är denna situation avgörande för om de skall stanna kvar eller lämna hembygden.

Vi anser det vara rimligt, att lappmarkens skogsägare får ett besked från statsmakterna om hur det år 1940 påbörjade restaureringsarbetet på lappmarkens skogar skall fullföljas i den näraliggande framtiden. Enligt förslaget under nionde huvudtiteln för budgetåret 1961/62 höjes det totala anslaget till Åtgärder för ökad skogsproduktion i Norrland m. m. med 1 000 000 kronor, vilket givetvis är tacknämligt. Men höjningen avser stöd åt annan skogsproduktion än den som är lokaliserad i lappmarken. Till verksamheten inom skogsvårdsområdena i lappmarken föreslås ingen uppräknig av det belopp, som skall utgå som bidrag.

Även om en omedelbar sådan uppräknig vore motiverad anser vi att i första hand en överarbetning av normerna och ett fastställande av framtidsprogrammet för det norrländska skogsproduktionsanslaget är påkallad. Tiden för en sådan åtgärd synes oss vara särskilt lämplig nu, då just de 20 år förflutit som ursprungligen var avsedda för produktionsförbättringen i lappmarksskogarna. En överarbetning av normerna bör givetvis bygga på en redovisning av vad som ernåtts under de 20 åren och vad som återstår att göra sett från nuvarande skogsvårdssynpunkter. Den översyn vi här avser kan göras inom den centrala och de lokala skogsvårdsorganisationerna. Särskilt för de berörda skogsvårdsstyrelserna torde det vara en betydelsefull angelägenhet att hithörande åtgärder blir rätt planlagda och understödda. Vi önskar understryka, att avkastningen från de vidsträckta skogsarealer det här gäller inte blott har betydelse för området skogsägare utan även för andra befolkningsgrupper och hela vår folkförsörjning.

Med stöd av vad vi här anfört hemställer vi,

att riksdagen ville besluta att av Kungl. Maj:t begära en översyn och överarbetning rörande grunderna för användningen av norrländska skogsproduktionsanslaget och anslagsanvisningen till detsamma med särskild hänsyn tagen till lappmarksskogarnas förhållanden.

Stockholm den 20 januari 1961

Märta Boman

Carl Östlund